

ELS PRESSUPOSTOS PARTICIPATS A GIRONA

EIXOS PER A UN DEBAT SOBRE EL SEU PRESENT I EL SEU FUTUR

Quim Brugué (Universitat de Girona)

INDEX

INTRODUCCIÓ	2
1. LA DIMENSIÓ SUBSTANTIVA: EL QUÈ I EL PERQUÈ DELS PRESSUPOSTOS PARTICIPATS	6
1.1. Els objectius dels Pressupostos Participats	6
1.2. El perquè, els resultats esperats (o no) dels Pressupostos Participats	7
1.3. El què, el model de participació que estimulen els Pressupostos Participats	17
2. LA DIMENSIÓ OPERATIVA: EL COM DELS PRESSUPOSTOS PARTICIPATS	29
2.1. Fase 1. Informació i difusió del projecte	30
2.2. Fase 2. Construcció, selecció i presentació de propostes	32
2.3. Fase 3. Validació de les propostes definitives	34
2.4. Fase 4. Votació	36
2.5. Fase 5. Execució, seguiment i avaluació	37
3. PLUJA D'IDEES PER IDENTIFICAR PROPOSTES DE CANVI	40
3.1. Pacte local per la qualitat democràtica	40
3.2. Definir el model de Pressupostos Participats	42
3.3. Incidir sobre aspectes substantius i operatius concrets	44
4. ORGANITZAR UN DEBAT SOBRE EL FUTUR DELS PRESSUPOSTOS PARTICIPATS	48

INTRODUCCIÓ

Els Pressupostos Participats de l'ajuntament de Girona estan operatius des de 2013, de manera que són ja una realitat que forma part del panorama de la ciutat. Durant aquests anys podem apreciar tant una consolidació de la iniciativa com una acumulació d'opinions positives, crítiques o escèptiques sobre el seu funcionament i els seus resultats. Ens apareix, d'aquesta manera, tant la voluntat política de donar-los-hi continuïtat com el reconeixement de la necessitat de sotmetre'ls a un debat i, eventualment, a una revisió.

Aquest informe s'ha elaborat precisament amb l'objectiu de recollir les inquietuds dels múltiples i diversos actors involucrats en els Pressupostos Participats. Amb aquesta idea en ment, hem realitzat 39 entrevistes a ciutadans que ha participat d'aquesta iniciativa, a persones vinculades al món associatiu de la ciutat -especialment a les Associacions de Veïns-, a tècnics municipals i a responsables polítics dels diferents partits presents en el consistori (annex 1). Aquestes entrevistes s'han realitzat durant els mesos de febrer, març i abril de 2020, de manera que –degut a la crisi del COVID 19- van començar essent presencials i han acabat realitzant-se, aproximadament la meitat d'elles, telefònicament o a través d'altres eines de trobada virtual. És clar que les entrevistes presencials permeten una major interacció i riquesa en els continguts, però també volem agrair l'esforç realitzat per totes aquelles persones entrevistades que ens han pogut transmetre la seva experiència i les seves opinions en moments molt difícils. El resultat ha estat molt interessant i divers.

En aquest marc, en els propers apartats ens proposem identificar aquells temes que haurien de ser objecte d'un debat per part del conjunt de la ciutat sobre el present i el futur dels Pressupostos Participats. En aquest informe, per tant, no farem cap proposta concreta de revisió sinó que, de manera prèvia, ens proposem recollir el conjunt d'idees i opinions entorn els Pressupostos

Participats. Són aquestes idees i opinions les que han de facilitar i ordenar un debat públic que, en un moment posterior, derivi en una proposta de revisió. Així doncs, l'objectiu de les properes pàgines és doble:

- d'una banda, permetre una recollida sistemàtica de les diverses opinions respecte els Pressupostos Participats i,
- d'altra banda, identificar els diferents aspectes que han de permetre abordar ordenadament un debat orientat a la modificació i millora d'aquesta eina de participació ciutadana.

En aquest sentit, tant a l'hora d'estructurar les entrevistes com de redactar aquest document ens ha semblat important diferenciar dos nivells de discussió. Tots dos es troben íntimament lligats, però ens cal abordar-los separadament ja que, al nostre entendre, es refereixen a aspectes significativament diferents del debat sobre els Pressupostos Participats:

- En primer lloc, la dimensió substantiva que ens ha de permetre posar sobre la taula el què i el perquè dels Pressupostos Participats. En aquest nivell, la discussió aborda allò que anomenaríem el model participatiu que hi ha el darrera d'aquest instrument.
- En segon lloc, la dimensió operativa que fa referència al debat sobre el com dels Pressupostos Participats. És una part molt rellevant, ja que afecta a temes tant diversos com ara el disseny del procés, el paper dels diversos actors, els temps i el calendaris de treball, les formes de deliberar i de votar, etc. Però, tanmateix, és una part que només pren sentit quan la posem sota l'ombra del model de participació que estem promovent.

D'aquesta manera, doncs, anirem desgranant un diagnòstic dels Pressupostos Participats a partir de les idees i les valoracions dels diversos protagonistes d'aquesta iniciativa. Un diagnòstic que ens ha de permetre identificar tant els seus potencials com les seves debilitats. També aquells temes que són objecte

de controvèrsia i que, per tant, poden articular un eventual debat sobre el seu futur. Un futur que per algunes de les persones entrevistades han de permetre mantenir i millorar el projecte inicial i que, per altres, exigeix una revisió a fons del model de participació de la ciutat de Girona, posant en dubte fins i tot la mateixa continuïtat dels Pressupostos Participats.

En qualsevol cas, sí hem detectat un consens important sobre la necessitat de revisar i repensar el model de participació ciutadana que encarna el Pressupost Participat. Una eina que ha estat molt popular durant els darrers anys, però que cal assentar sobre una definició clara tant dels objectius com de les metodologies de funcionament. No es pot continuar -afirmava una de les persones entrevistades- “només per un efecte moda, sense fer una reflexió rigorosa sobre el perquè, el què i el com d’aquest model participatiu”. Aquest informe aspira a ser el punt de partida d’aquesta reflexió.

1. LA DIMENSIÓ SUBSTANTIVA: EL QUÈ I EL PERQUÈ DELS PRESSUPOSTOS PARTICIPATS

En unes jornades veïnals sobre participació ciutadana celebrades fa uns mesos es va debatre, entre d'altres coses, sobre els Pressupostos Participats i, molt significativament, apareixien dos dubtes inicials. Tot i ser un instrument molt conegut, els assistents a les jornades manifestaven, d'una banda, que no coneixien prou adequadament els seus impactes reals i, d'altra banda, que no tenien clar si tothom entenia el mateix quan ens referíem als Pressupostos Participats. És a dir, dubtes sobre el perquè i el què; sobre el model i sobre els seus resultats efectius. Usarem aquesta distinció com a punt de partida per ordenar les opinions de les persones entrevistades.

1.1. Els objectius dels Pressupostos Participats

En la documentació existent sobre els Pressupostos Participats a la ciutat de Girona s'aprecia un notable interès per fixar els seus objectius, que queden resumits en 1 objectiu genèric i 3 objectius específics:

- Objectiu genèric: sotmetre a participació ciutadana una part del pressupost municipal
- Objectiu específic 1: que les entitats veïnals i associacions de barri facin propostes-projectes pel barri
- Objectiu específic 2: implicar als veïns i veïnes
- Objectiu específic 3: incrementar la transparència del pressupost municipal

Aquests objectius haurien de definir el model i preveure els resultats esperats d'aquesta iniciativa; però no ho fan amb prou claredat. L'objectiu genèric es discuteix tant per la quantitat de recursos que s'hi destinen com per la tipologia

de la partida sotmesa a participació; mentre que, pel que fa als objectius específics, la lògica del barri i el paper de les associacions veïnals són objecte d'algunes opinions molt contrastades. Tampoc l'objectiu de la transparència pressupostària es percep amb claredat.

De fet, ens atreviríem a afirmar que darrera aquesta definició dels objectius no queda prou delimitat el model participatiu que representen els Pressupostos Participats de la ciutat de Girona. Tot seguit apuntem els principals punts de debat sobre que representa aquest model i quins resultats genera. Ho farem a través del perquè i el què dels Pressupostos Participats.

1.2. El perquè, els resultats esperats (o no) dels Pressupostos Participats

Qualsevol estratègia de participació ciutadana hauria de servir per aconseguir dos grans objectius: **millorar la forma de governar** (és a dir, enriquir el disseny de les polítiques públiques i facilitar la seva implementació) i **fomentar l'emergència d'una ciutadania sòlida i compromesa amb l'interès públic** (és a dir, una ciutadania i unes entitats socials capaces de contribuir al debat públic sobre el present i el futur de la ciutat).

Un projecte engrescador

Partint d'aquestes expectatives inicials, s'explica la bona rebuda que va tenir la iniciativa dels Pressupostos Participats a la ciutat. Són molts els entrevistats – especialment ciutadans a títol individual o que pertanyen a alguna entitat- que recorden amb entusiasme els inicis d'aquest projecte, tot remarcant-ne la dimensió participativa; és a dir, la possibilitat d'apoderar a la ciutadania i de facilitar-li l'accés a les decisions públiques. Un dels entrevistats qualificava els Pressupostos Participatius com “un gran encert” i ho argumentava a través de la capacitat de la ciutadania per “fer propostes concretes i, sobretot, per aconseguir que aquestes es portessin a terme”.

En la mateixa direcció, alguns dels responsables polítics municipals valoren positivament la introducció i la consolidació dels Pressupostos Participats com la resposta a una vella reivindicació de les entitats per afavorir la participació ciutadana. Assumint les tensions actuals, no deixen de recordar com aquesta eina permet decidir a la ciutadania sobre un volum important de recursos (més d'1.000.000 d'euros anuals), com ja es disposa d'una important "obra feta" associada a aquestes decisions (encara que no sempre es conegui el vincle entre aquesta obra i els Pressupostos Participats) i com s'han enfortit les entitats veïnals i s'ha potenciat la capacitat de "pensar els barris".

... amb alguns problemes d'origen

També és cert que alguns dels entrevistats han destacar els "vicis d'origen" dels Pressupostos Participats que, des del seu punt de vista, poden haver condicionat l'aparició de problemes posteriors. Així, des d'algunes entitats se'ns recordava com inicialment es partia d'una proposta realitzada des de la Taula d'Entitats que suggeria sotmetre a Pressupost Participatiu una partida d'1.000.000 €, que es destinaria a 2 o 3 projectes que serien escollits a partir de les diverses propostes sorgides des dels barris. Es pretenia, d'aquesta manera, realitzar un exercici col·lectiu de priorització de pocs projectes amb capacitat de transformació pel conjunt de la ciutat. Aquest plantejament, en canvi, segons algunes opinions, es van guardar en el calaix i es va acabar optant per un model diferent, amb projectes més petits, fragmentats, més distribuïts que prioritzats, i que podien cobrir necessitats puntuals però no propiciar canvis de fons.

En qualsevol cas, bé sigui perquè els Pressupostos Participats no responien a les expectatives inicials bé sigui perquè no van aconseguir els resultats esperats, el cert és que algunes de les persones entrevistades expliquen com l'entusiasme inicial ha anat deixant pas a ser escepticisme i cansament:

"Al principi ens va interessar molt i ens hi vam ficar de ple. Ara, quan s'apropa el moment dels Pressupostos, ja ens genera certa ansietat perquè ja torna a tocar i fa una mica de mandra." (ciutadania)

“A l’inici va despertar moltes expectatives i il·lusions, però després no va ser el que esperàvem. Esperaven que augmentessin els recursos i passar del barri a la ciutat (...) També pensaven que servirien per fer coses extremes i resulta que serveixen per fer coses de primera necessitat, que ja hauria de fer l’ajuntament d’ofici.” (ciudadania)

Aquest escepticisme combina, en opinió d’un dels representants polítics entrevistats, la doble necessitat de mantenir i de reformar amb certa profunditat els Pressupostos Participats. Una eina que tindria futur però que s’hauria de revisar i encaixar en un model de participació ciutadana pel conjunt de la ciutat.

A mesura que avancem en el document abordarem aspectes més concrets i operatius, però ara volem fixar-nos en els objectius d’una eina com els Pressupostos Participats i valorar fins a quin punt s’han assolit. Ho farem, com ja hem apuntat en l’inici d’aquest apartat, a partir dels dos grans objectius que esperaríem de qualsevol mecanisme de participació ciutadana: millorar les decisions públiques i afavorir l’apoderament de la ciudadania.

i. Són els Pressupostos Participats una eina que hagi propiciat millors intervencions públiques a la ciutat?

S’han enriquit les polítiques públiques locals de les seves aportacions? Quins problemes s’han abordat i amb quins resultats? Es tracta de dèficits concrets o de problemes de fons? Quins àmbits s’han prioritzat i fins a quin punt la ciudadania de Girona considera que els Pressupostos han millorat l’acció del seu govern municipal? S’han generat propostes originals i innovadores?

Intervenció puntual o projecte transformador?

Davant aquest seguit d’interrogants, els nostres entrevistats han manifestat punts de vista diferents i, fins i tot, contradictoris. De fet, es detecta una distinció entre:

- aquells que valoren la immediatesa i la visibilitat de la petita intervenció (lligada sobretot a infraestructures), i
- aquells altres que consideren que aquestes intervencions ja les hauria de fer d'ofici l'ajuntament i que, en canvi, troben a faltar la capacitat de debatre i prioritzar projectes més ambiciosos i que cerquin transformacions rellevant (sovint incorporant aspectes socials).

S'obra, en aquest sentit, un doble debat paral·lel: entre la petita iniciativa i el projecte transformador i, en una de les seves derivades, entre el valor de la proposta ciutadana (basada en el coneixement de proximitat) i l'exercici de la responsabilitat pública (basada en un coneixement tècnicament més sòlid i políticament més panoràmic). Pels primers, la participació s'expressa a través del control de decisions concretes i que, per tant, afecten els interessos més estrets i immediats de la ciutadania; mentre que pels segons la participació hauria de propiciar un debat públic sobre grans temes que, posteriorment, encaixarien a l'agenda política i serien implementats a través de consideracions professionals.

Les següents cites, extretes de les nostres entrevistes, il·lustren els arguments d'uns i altres, els primers més presents entre les entitats veïnals i els segons entre els professionals:

“El fet d'escoltar als veïns és molt important perquè així es fa allò que de veritat necessitem. Nosaltres coneixem el barri i sabem què és allò que necessita.” (entitat veïnal)

“La participació no hauria de servir per fer una mena d'agenda de treball sinó per discutir i prioritzar els grans projectes de ciutat. No han de dir exactament què cal fer sinó la direcció en que hem d'anar.” (tècnic/a municipal)

Expressant-ho amb d'altres termes, ens trobem una i altra vegada amb [el debat sobre si l'objecte dels Pressupostos Participats haurien de servir per propiciar allò que ja hauria de fer ordinàriament l'ajuntament o si, en canvi, s'haurien de reservar per a projectes -potser més originals i innovadors- que d'altra manera no es farien](#). Tal com es dedueix tant de les cites anteriors com de les que segueixen, sembla que s'imposen aquelles actuacions que ja serien part de l'activitat normal de l'ajuntament, desproveint així als Pressupostos Participats del seu potencial de contribuir a la millora de les polítiques públiques:

“Si l'ajuntament ja sap allò que cal fer, cal preguntar-ho? Si les actuacions ja es refereixen a obligacions que hauria d'assumir l'ajuntament, cal passar-les pel procés dels Pressupostos Participats?”
(ciutadania)

“Resulta que al final, amb Pressupostos Participats fem coses que s'haurien de fer amb el pressupost ordinari de l'ajuntament. No era això.”
(entitat veïnal)

Així doncs, emprant expressions utilitzades freqüentment entre les persones entrevistades, les petites intervencions impliquen concentrar-se en el “totxo” i, segons les opinions més favorables, ajuden a visualitzar de manera ràpida i directa els resultats de la participació ciutadana. A més a més, focalitzarien l'actuació municipal en allò que realment interessa a la ciutadania. Els projectes, en canvi, són apostes més de fons que impliquen prioritzar i que no situen l'èmfasi en l'execució o en la intervenció concreta. Aquesta opció permet vehicular un debat públic sobre opcions, mentre que deixaria els detalls de les actuacions als tècnics i als professionals de l'ajuntament.

[Un debat que va per barris](#)

Aquest és un debat que també va per barris. És a dir, [hi ha barris que només necessiten petites intervencions de millora i solen estar satisfets amb els sistema actual, mentre d'altres voldrien projectes més ambiciosos per transformar situacions més complexes](#). Normalment, els primers són barris

benestants, que volen anar millorant les seves infraestructures; mentre els segons solen ser barris amb majors complexitats socials i econòmiques i que, per tant, reclamen projectes de major abast i vocació transformadora. Diverses de les persones entrevistades ho il·lustraven contrastant les necessitat d'un barri com Palau, que només necessita anar millorant serveis i equipaments, amb Can Gibert que, davant la seva complexitat social, voldria apostar per un projecte que reduís la segregació escolar. És evident que són dos realitats i dos voluntats tant diferents que difícilment es podran vehicular a través d'un únic instrument, en aquest cas els Pressupostos Participats.

Aquestes diferències entre barris, tanmateix, no rauen únicament en el seu nivell de riquesa o de benestar sinó també en altres factors com la mida i la cohesió interna. Tal com ens ho han explicat algunes persones vinculades a entitats veïnals:

“En el nostre cas, la cosa funciona molt bé. Som un barri petit, tots ens coneixem i sempre anem parlant entre nosaltres. Tots sabem allò que li falta al barri. Hi ha molt consens.” (entitat veïnal)

“Al barri sempre n’hem fet una valoració molt positiva perquè sabem, sempre ho hem tingut clar, perquè servien els Pressupostos Participats. Serveixen per anar arreglant coses d’obra pública que decidim entre tots. Altres barris ho han entès d’altra manera i llavors arriben les insatisfaccions.” (entitat veïnal)

Segons molts dels entrevistats, [els Pressupostos Participats haurien propiciat certa indefinició i d'aquí alguns dels conflictes i/o tensions que s'han provocat. Esperar coses diferents d'un únic instrument sempre acaba generant algunes frustracions](#), i així ho manifesten els nostres entrevistats. En el proper apartat ens hi tornarem a referir, però ja podem anticipar com algunes de les persones entrevistades opten per les petites intervencions (sobretot els que estan en barris més benestants i els representants d'entitats veïnals), altres per projectes més ambiciosos (algunes entitats i ciutadans de barris més complexos i els

tècnics municipals) i, encara alguns altres, optarien per un model mixt on cada barri podria triar si prefereix una aproximació o una altra.

“Si això de veritat va de participació ciutadana, cada barri hauria de poder escollir el model que vol i fer amb els seus diners el que vulgui. Com que tots els barris són diferents, els Pressupostos Participats s’haurien d’adaptar a aquestes diferències.” (entitat veïnal)

Dèficits d’execució, dubtes sobre els resultats

Finalment, una queixa recurrent entre la ciutadania i les entitats –i molt patida pels tècnics municipals- fa referència a [la incongruència de tenir un model molt basat en la immediatesa de la petita intervenció i, al mateix temps, la dificultat per veure en terminis raonables com aquesta es materialitza](#). És, doncs, una queixa recurrent la manca de compliment dels terminis d’execució i, d’aquesta manera, la dificultat per vincular la participació ciutadana amb projectes concrets i tangibles. El perquè, per tant, es dilueix en el temps o, usant els termes d’alguns dels nostres entrevistats:

“La distància entre la votació i l’execució és excessiva. Al final la gent ni ho relaciona.” (ciutadania)

“Un dels principals problemes dels Pressupostos Participats és la manca de credibilitat: els compromisos amb els votants no s’executen, o s’executen molt tard, i, per tant, encara gràcies que quedi algú participant.” (entitat veïnal)

“L’execució ha de seguir els seus tràmits, mentre que la valoració és molt complicada: necessitem valorar i després executar molts projectes petits en molt poc temps.” (tècnic/a municipals)

Dubtes entorn el perquè dels Pressupostos Participats

Per concloure aquest apartat, doncs, afirmariem que [existeixen dubtes sobre la capacitat dels Pressupostos Participatius a l'hora de generar millores en les decisions col·lectives](#). D'una banda, alguns dirien que es tracta de decisions tècniques que ja hauria pres d'ofici el propi consistori. D'altra banda, al ser el resultat de demandes molt concretes, el procés inhibeix la deliberació i, per tant, la capacitat de generar allò que anomenem intel·ligència col·lectiva.

Des d'una mirada més positiva, en canvi, els resultats dels Pressupostos Participatius tindrien valor en tant que expressen respostes a les dificultats de proximitat que expressen els veïns i veïnes dels diferents barris de la ciutat. Aquesta valoració favorable, en tot cas, reclamaria millorar l'execució del projectes votats per tal de mantenir tant la legitimitat com l'interès en aquest instrument de participació ciutadana.

ii. Són els Pressupostos Participats una eina que contribueixi a la consolidació d'una ciutadania compromesa i implicada en el debat públic sobre la ciutat de Girona?

Arriben al conjunt de la ciutadania? Ha augmentat la quantitat i la qualitat de la participació ciutadana? S'han convertit en una experiència de deliberació pública? Són un espai on trobar-se amb altres ciutadans i valorar altres perspectives des de les quals contrastar les diferents visions de la ciutat?

[Baixa participació ...](#)

També en aquest segon punt, les entrevistes mostren una intensa controvèrsia. Parteixen, això sí, d'un [ampli acord a l'hora de valorar negativament la baixa participació aconseguida en el Pressupostos Participats](#). Malgrat els esforços realitzats, que també es reconeixen, la participació ciutadana tan en les assemblees com en les votacions es manté en nivells molt baixos i, com veure'm en el proper apartat, aquest és un dels principals problemes esmentats pel conjunt dels entrevistats.

... amb temptacions clientelars

Tanmateix la controvèrsia afecta un aspecte addicional: **el tipus de relació entre el govern municipal i la ciutadania que estimula el Pressupost Participat**. En aquest sentit, són molts els entrevistats que –recuperant la idea dels “vicis d’origen”- consideren que des dels mateixos inicis del projecte aquest es va veure impregnat de certa tendència a “un clientelisme de baixa intensitat”. No s’associa aquest clientelisme amb cap tipus de corrupció sinó més aviat amb una tendència a usar els Pressupostos Participats per satisfer les demandes de les entitats veïnals i, d’aquesta manera, millorar les relacions amb elles.

Entitats: entre l’apoderament i la dependència

El resultat ha estat **un fort apoderament de les associacions veïnals**, les quals, al mateix temps, han vist com **s’intensificava la seva dependència respecte els recursos de l’ajuntament** o, més concretament, respecte aquells que es mobilitzen al voltant del Pressupostos Participats. Davant d’aquesta situació, alguns dels entrevistats –especialment algunes associacions de veïns- es mostren satisfets d’unes relacions que assegurin uns recursos que, des del seu punt de vista, són del barri. En aquest sentit, persones vinculades a una associació de veïns s’expressaven en els següents termes:

“Com a barri necessitem disposar d’aquests diners, sense ells no som res, no tenim capacitat per fer res i no podem fer res per la millora del barri.” (entitat veïnal)

“Estem molt contents; tot és millorable, però estem molt contents amb els Pressupostos Participats. Ha anat molt bé perquè som un barri petit, cohesionat i amb moltes necessitats. També amb una junta que portem molt de temps treballant junts. Tot això ens ha permès solucionar molts problemes del barri i fer inversions que d’altra manera no s’haurien fet, no haurien estat prioritats per l’ajuntament.”

“El Pressupostos Participats donen vida a les associacions de veïns i, per tant, permeten millorar l’associacionisme i la comunitat.” (entitat veïnal)

Els més crítics, en canvi, consideren que aquesta mena de “relació proveïdor-client” entre l’ajuntament i els barris ha comportat alguns problemes greus. En primer lloc, ja havíem fet esment a la situació de dependència de les entitats respecte el consistori. De fet, alguns dels entrevistats arriben a referir-se a una “dependència addictiva” que convertiria els pressupostos en una mena de droga.

Aquesta addicció, a més a més, arribaria acompanyada –tal com ho expliquen alguns dels tècnics entrevistats- d’una apropiació privada de recursos públics. Les entitats veïnals no només donen una importància cabdal als recursos que aconsegueixen a través dels Pressupostos Participats sinó que els consideren seus a tots els efectes. S’han fet referències als “dineros en el nostre calaix” com una forma d’il·lustrar aquesta apropiació que, de fet, és la que valoren més positivament les entitats veïnals i més negativament els tècnics municipals:

“Els recursos que ens donen són nostres i, per tant, no haurien de dir-nos que n’hem de fer ni fiscalitzar-los.” (entitat veïnal)

“A les associacions de veïns ens han donat vida. Els recursos ens donen capacitat de control, un protagonisme que d’altra manera no tindríem.” (entitat veïnal)

“No són conscients que són dineros públics, pensen que són seus i que poden fer-ne el que volen i de la manera que volen.” (tècnic/a municipal)

Competència entre veïns, la lluita pel pressupost

En segon lloc, aquesta dinàmica proveïdor-client, unida al model de les petites intervencions de caràcter urbanístic, també [ha generat una competència entre demandes \(sovint particulars\) més que un debat entre projectes \(d’inspiració](#)

col·lectiva). En alguns barris, aquesta competència ha derivat en disputes entre diferents sectors que, tanmateix, sempre es resolen en referència als números (els vots) i que, per tant, sempre perjudiquen als menys i afavoreixen als més – amb independència de la situació de necessitat de cada zona:

“Estem en una lluita entre veïns pels recursos, però nosaltres no guanyarem mai. Som pocs i els altres són més, es mouen més i s’ho emporten tot. Només és una qüestió de qui obté més vots, sense pensar en tot el barri. Com no hi ha solidaritat, no veig altra opció que dividir el barri i que cada part tingui una part dels diners.” (Ciutadania)

A més a més, deixant de banda aquestes tensions que apareixen en alguns barris, allò que estan propiciant les relacions clientelars és que els interessos particulars d’uns pocs (mobilitzats) s’imposin a una visió més general tant del barri com del conjunt de la ciutat. Semblaria que els Pressupostos Participats ajuden més a reparar incidències molt concretes que a construir uns millors barris.

Finalment, de les entrevistes realitzades en deduïm que aquesta relació clientelar és, de fet, més enllà del model propiciat per l’ajuntament, una opció amb força predicament entre els participants. Mobilitzar a la ciutadania per projectes que van més enllà dels seus interessos particulars és realment molt difícil, mentre que centrar-se en les seves demandes concretes els resulta més comprensible i estimulant.

1.3. El què, el model de participació democràtica que estimulen els Pressupostos Participats

En relació al què, hem detectat 5 grans debats que podem resumir a partir dels següents interrogants. Alguns d’ells han estat referits en l’apartat anterior, però els reiterem per tenir una seqüència coherent que ens permeti abordar la definició del model dels Pressupostos Participats:

- Quin tipus de participació estimulen?
- En quin àmbit territorial es projecten?
- La participació és individual o associativa?
- Quina és la intensitat de la participació?
- I, finalment, s'emmarquen els Pressupostos Participats en una política municipal més ampla d'enfortiment democràtic?

i. Quin tipus de participació? Entre l'agregació i la deliberació

La participació a través dels Pressupostos Participats, ¿permet un debat públic orientat a la construcció col·lectiva de la ciutat o es tracta d'una forma d'identificar i donar resposta a demandes concretes i particulars? Aquest interrogant –ja esmentat anteriorment- ha plantejat un debat sobre si la participació ciutadana ha de manifestar-se a través de demandes concretes ([visió agregativa](#)) o a través de debats generalistes ([visió deliberativa](#)). O, també, sobre com podem o no combinar-se ambdues perspectives.

- La visió agregativa forma part d'aquella tradició que considera que el sumatori de preferències individuals és la millor forma d'identificar les opcions majoritàries i, per tant, de prendre decisions en democràcia.
- La perspectiva deliberativa, en canvi, considera que el diàleg –en tant que intercanvi d'arguments- és la via per enriquir unes decisions que, en tot cas, es prendran des d'aquelles instàncies autoritzades democràticament per fer-ho.

[Els Pressupostos Participats serien un instrument de participació ciutadana que voldria combinar ambdós models democràtics.](#) D'una banda, es vol promoure un debat informat a través de les assemblees de barri i, d'altra banda, aquest debat culminarà en una decisió que s'adoptarà després d'agregar els resultats d'una votació. En relació a aquesta combinació, però, les persones entrevistades fan dos grans crítiques que, de fet, posen en dubte ambdues formes democràtiques:

1. En primer lloc, **consideren que la part deliberativa està pràcticament absent**. Els Pressupostos Participats estimulen algunes demandes particulars, però no un debat públic sobre decisions d'abast col·lectiu. A més, com veure'm més endavant, els espais assemblearis de trobada són massa febles i hi participa tan poca gent que no poden considerar-se espais ni representatius ni deliberatius. Són diverses les persones que s'han manifestat en aquesta direcció:

“Hi ha una obsessió per la quantitat, pel vot, i no per la qualitat democràtica, que depèn de la informació i del debat.” (Ciudadà)

2. En segon lloc, **tampoc la part agregativa funciona adequadament, ja que els índex de participació en el moment de la votació són molt baixos**. En alguns barris, alarmantment baixos, fins el punt que es pot haver arribat a aprovar alguna iniciativa amb només 1 o 2 vots emesos. Mentre que en una deliberació els números no són tant importants, en canvi en el moment agregatiu sí ho són.

“La baixa participació en les votacions posa en dubte tot el procés i pot posar en qüestió els Pressupostos Participats.” (entitat veïnal)

Tanmateix, més enllà d'uns números massa reduïts, també es realitza alguna observació més de fons al propi model. En aquest sentit, algunes de les persones entrevistades, especialment els tècnics del consistori, consideren que **hi ha una simplificació excessiva en considerar la democràcia com una simple resposta a les demandes de la ciutadania**. La ciutadania, pensen, pot tenir les seves preferències individuals, però aquestes s'han de filtrar i equilibrar des d'una perspectiva que incorpori tant la seva viabilitat tècnica com la seva traducció en un projecte que ha de ser col·lectiu. En una de les entrevistes s'expressava de manera molt clara:

“Cal entendre que els veïns tinguin les seves pròpies inquietuds, però no sempre tenen la resposta. Quan entrem en aquest terreny, sense criteri tècnic, llavors passa el que passa. Hem d’escoltar (a la ciutadania), però també importa el criteri tècnic i una visió pública de conjunt.” (tècnic/a municipal)

En definitiva, sembla que –almenys per les veus més crítiques- els Pressupostos Participats no estarien aconseguint ni un bon debat públic ni uns nivells suficients de vots individuals. Si aquest fos realment el cas, caldria treballar en dues direccions: tenir clar quin és el format que es vol potenciar (l’agregatiu o el deliberatiu) i apostar per la seva millora.

ii. Quin àmbit de participació? Barris i/o ciutat

Durant les entrevistes també hem observat un debat sobre si l’objecte dels Pressupostos Participats ha de ser el barri o el conjunt de la ciutat. La primera opció connecta millor amb la perspectiva de les demandes realitzades des d’un àmbit de proximitat, mentre que la segona podria emmarcar-se millor des de la perspectiva d’un debat públic de caràcter més integral sobre el futur de la ciutat. És a dir, encara que sigui expressant-ho de forma excessivament simplificada, es detecta [un debat entre barri-ciutat que, al mateix temps, reproduïx les posicions i els arguments d’aquell altre debat ja citat entre intervenció-projecte](#).

També hi ha qui considera –i aquesta serà una idea que recuperarem en l’apartat de propostes- que es podrien fer les dues coses alhora; és a dir, uns Pressupostos Participats de barri (orientats a les intervencions) i uns Pressupostos Participats de ciutat (destinats a projectes). Aquest debat, en qualsevol cas, resulta molt rellevant, doncs [posa de manifest una discrepància de fons sobre el què dels Pressupostos Participats](#). Una discrepància que pot explicar tant la satisfacció d’uns amb la dinàmica actual (que els permet identificar resultats petits però tangibles) com la insatisfacció dels altres (en no apreciar cap transformació important).

D'altra banda, aquest debat també té a veure amb el volum pressupostari de les iniciatives finançades amb els Pressupostos Participats. Actualment la majoria dels projectes són petits (entre 10.000 i 15.000 euros), de manera que s'ha imposat la dinàmica dels barris realitzant demandes molt concretes. Pels més crítics, aquest format provoca dificultats de gestió, no atorga un sentit de coherència a les diferents intervencions i, com ja havíem esmentat, afavoreix les relacions clientelars.

Un factor addicional que reforçaria aquestes valoracions negatives té a veure amb [la creixent fragmentació dels barris](#). Una fragmentació que, per moltes de les persones entrevistades, no respon a cap criteri de ciutat i que, en canvi, afavoreix les dinàmiques perverses abans identificades:

“El número de barris és absurd i no respon a cap criteri coherent. Hauríem de comptar, com a màxim, amb 7 o 8 barris si volem fer projectes que tinguin entitat. Amb tants barris com hi ha ara tot és molt petit, petites iniciatives per satisfer als que més es queixen i res més.”
(ciutadania)

En alguns casos, en canvi, com ja havíem esmentat anteriorment, es proposen fins i tot noves divisions de barris, especialment quan una part d'un barri considera que no és capaç de tirar endavant els seus projectes davant el major nombre o la major capacitat de mobilitzar-se de l'altra part del barri.

A més a més, s'ha generat [un entramat d'associacions de veïns molt fragmentat i amb tensions importants](#). Les associacions són molts diverses i no estan unides; tenen preocupacions diverses i perceben els Pressupostos Participats de maneres molt diferents. Tampoc la relació de les associacions amb l'ajuntament és pacífica, ja que algunes persones consideren que la interlocució resulta esbiaixada pel protagonisme que es dona a algunes entitats poc representatives. De fet, en algunes entrevistes se'ns ha suggerit que la divisió i de vegades enfrontament entre barris té a veure amb processos de politització de les entitats veïnals. Com a resultat, la fragmentació excessiva podria ser el resultat d'aquestes instrumentalitzacions polític-partidistes i

podria, més important, dificultar una visió panoràmica de la ciutat que compti amb els barris però no es limiti als seus interessos parcials.

Tanmateix, com ja hem subratllat anteriorment, no totes les opinions són negatives i, de fet, sobretot des d'algunes entitats veïnals, es defensa aquest model i aquesta fragmentació en unitats de barri petites. Els arguments favorables tenen a veure sobretot amb la proximitat i el coneixement que aquesta genera; però també es refereixen a aspectes com la visibilitat, la capacitat de posar en valor les aportacions dels veïns o les facilitats per a tramitar i executar les decisions de la ciutadania.

iii. Quin tipus de participant? Individual i/o associativa?

En tercer lloc, ens podem preguntar si el model participatiu dels Pressupostos Participats s'adreça a la ciutadania a títol individual o a les entitats organitzades i, de manera més concreta, a les entitats veïnals de cada barri. Existeixen espais de representació privilegiada o es permet una participació oberta al conjunt de les entitats i de la ciutadania?

Aquests interrogants apareixen freqüentment entre les persones entrevistades i, en realitat, són un motiu de disputa entre els diferents models i mètodes de participació ciutadana. Han estat també uns interrogants molt sovintejats el la literatura sobre noves formes d'enfortiment democràtic; propiciant un debat entre si calia privilegiar la participació a través de les associacions de la societat civil o si era millor vehicular-la a través de ciutadans i ciutadanes participant a nivell individual. Històricament, les referències associatives van ser el pal de paller de la participació, però la crisi d'aquest món associatiu –amb molts debats sobre la seva capacitat de representació- va ressituat l'èmfasi en la ciutadania a títol individual. La combinació d'una doble participació (associativa i individual) tampoc ha estat senzilla i, de fet, en l'experiència de les darreres dècades les tensions han estat freqüents.

No és ara el moment d'entrar en aquest debat en termes històrics sinó, més aviat, de recollir com les seves tensions s'han manifestat en el cas dels

Pressupostos Participats. Hem detectat dos tipus de consideracions al respecte:

- La primera es refereix al [dèficits que es detecten tant en la participació associativa com en la individual](#). La participació associativa tindria problemes deguts a la seva manca de representativitat, mentre que la individual no estaria superant el llast d'una participació tan escassa com instrumental. Ambdues crítiques, en tot cas, van més enllà del cas dels Pressupostos Participats de la ciutat de Girona i apunten a les dificultats que de manera general estan patint les democràcies occidentals.
- La segona consideració és més específica del nostre cas i es refereix concretament a [com els Pressupostos Participats de la ciutat de Girona ha articulat el paper de les associacions amb la participació de la ciutadania a nivell individual](#). En concret, el model gironí preveu la presència de la ciutadania a nivell particular tant en l'inici (fent propostes) com al final del procés (votant-les); mentre que les associacions veïnals estarien també en l'inici (fent propostes), però, sobretot, tindrien un doble paper dinamitzador i mediador molt important durant el procés. A les entitats veïnals, d'aquesta manera, se les dota d'un poder molt determinant, doncs controlen les reunions i tenen capacitat per filtrar les propostes que passen de l'assemblea (on poden votar les entitats però no els ciutadans a títol individual) abans d'arribar a la votació final (que sovint ja no deixa marge real d'elecció). Des d'aquesta perspectiva, la participació de la ciutadania individual en els Pressupostos Participats seria de caràcter "decoratiu", mentre que les entitats veïnals en serien les autèntiques protagonistes.

Algunes de les persones entrevistades defensen aquest model, ja que les entitats permetrien superar les demandes particulars dels veïns i podrien afavorir una visió conjunta del barri:

"Aquí declinem les propostes que són molt particulars i afecten a coses que ja ha de fer l'ajuntament d'ofici. Des de l'associació

sempre hem tingut clar que els Pressupostos Participats no són una bústia de queixes concretes sinó que hem de presentar projectes treballats com a barri.” (entitat veïnal)

Altres, en canvi, troben injustificat i excessiu el control de les entitats de veïns sobre el procés dels Pressupostos Participats:

“Les associacions de veïns filtren les propostes individuals i acaben essent elles les que decideixen. Al final, per tant, participar no serveix de res.” (ciudadà)

“Una cosa és el filtre tècnic que tenim des de l’ajuntament i una altra que les associacions de veïns siguin les que puguin imposar la seva pròpia agenda.” (tècnic municipal)

“Fan el que volen, ho tenen tot controlat; però no són gens representatives. El seu paper pot ser important, ja que coneixen bé els barris, però no pot ser que monopolitzin d’aquesta manera els Pressupostos Participats.” (ciudadà)

“El procés està mal muntat des de l’inici, doncs les associacions de veïns poden manipular i acabar sempre imposant els projectes que ja tenien previstos des de l’inici. No hi ha criteris, no hi ha debat i el conjunt dels veïns no se n’assabenten, acaben votant projectes únics.” (ciudadà)

“Els Pressupostos Participats no poden fer-se sense les entitats veïnals. El problema ha estat limitar-ho a elles. S’han apropiat del procés i l’han condicionat massa. S’ho han sentit exclusivament seu i han oblidat que eren dinamitzadores, facilitadores.” (representant polític)

iv. Quina intensitat de participació? Molt reduïda i molt esbiaixada

Quan ens referim a la participació electoral, és obvi que els percentatges de participació són rellevants. Quan en unes eleccions –siguin locals o de qualsevol altre àmbit governamental- l'índex d'abstenció és molt elevat ho interpretem com un símptoma de debilitat democràtica i, fins i tot, podem arribar a qüestionar la legitimitat dels resultats obtinguts. Una cosa similar succeeix en els referèndums, fins el punt que sovint es preveuen llindars mínims de participació per tal de validar-ne els seus resultats.

En canvi, quan ens referim a introduir lògiques deliberatives en els processos de presa de decisions, la lògica del nombre de participants es relativitza. De fet, fins i tot es considera que un bon diàleg públic només és possible entre un nombre limitat de persones. La literatura acadèmica internacional usa el concepte “mini-públics” precisament per referir-se a aquests espais de participació on la qualitat del debat és més important que la quantitat dels votants.

En el cas dels Pressupostos Participats, com ja ha succeït en altres temes, [ens trobem amb una eina que pretendria combinar tant la qualitat deliberativa \(entre els veïns a les assemblees\) com la quantitat de vots \(en la darrera fase del procés\)](#). Una combinació que sovint no és fàcil d'aconseguir i que en aquest cas concret es troba en valoracions negatives des d'ambdós punt de vista:

- D'una banda, la qualitat deliberativa, com ja hem esmentat anteriorment, és discutible. A les assemblees i reunions prèvies a la votació la presència de veïns és molt baixa, mentre que el contingut del debat tendeix a convertir-se en una mena de competència entre demandes particulars.
- D'altra banda, la quantitat de participació expressada a través dels vots és molt baixa. Certament no és més baixa –si ho agafem amb termes agregats- que a d'altres experiències similars en ciutats d'una mida semblant, però sí que cal remarcar que és pràcticament la primera observació crítica que fan la majoria dels entrevistats. Tots es mostren molt preocupats per la baixa participació que, en alguns casos, resulta

senzillament alarmant. En l'apartat de propostes reprendre'm aquest tema, però podem anticipar que les raons d'aquesta baixa participació s'expliquen tant pel tipus de cultura dominat entre la ciutadania com per les característiques del propi procés. Així, d'una banda, la ciutadania sol mostrar-se apàtica i poc interessada en la cosa pública, mentre que el procés –com veiem en el punt anterior- tendeix a filtrar tant allò que finalment es sotmet a votació que els incentius per mobilitzar-se són pràcticament inexistents.

“A les reunions hi va molt poca gent, hi ha poc interès i el que proposa alguna cosa li tiren endarrere. Queden els quatre de sempre i fan el que volen.” (Ciutadania)

“El dia de les votacions ja no hi ha res a escollir, doncs el pressupost quadra amb els projectes. Així, com volem que la gent vagi a votar?” (entitat veïnal)

Un dels representants polítics entrevistats, afegia una reflexió interessant al afirmar que, més enllà de les xifres baixes de la participació assolida, “el problema de fons és que el model de Pressupostos Participats no crida, no incentiva la participació”. Els índex de votants són baixos, però tampoc funcionen ni les assemblees ni els processos d'elaboració ciutadana de propostes ni el vincle de les entitats veïnals amb els veïns i veïnes del barri.

En definitiva, ens trobem amb un instrument de participació ciutadana que, almenys segons la majoria de les opinions, no aconsegueix aquesta participació. Una objecció de molt calat i que haurà de ser objecte d'una profunda reflexió. Caldrà pensar si s'afavoreix un model adreçat al conjunt de la població o si, en canvi, s'aposta per allò que havíem anomenat els “mini-públics”. I si es volen combinar, com ho aconseguim?

v. Formen els Pressupostos Participats part d'una política local d'enfortiment democràtic?

Finalment, ens haurem de preguntar [si els Pressupostos Participats són una iniciativa puntual o si s'emmarquen en una estratègia global; en el context d'una política pública de l'ajuntament pel foment de la participació ciutadana](#). Aquesta no és una pregunta secundària, ja que, com hem vist en els apartats anteriors, un dels problemes dels Pressupostos Participats rau precisament en la incapacitat per ser diverses coses al mateix temps: de barri i de ciutat, intervencions i projectes, deliberatius i agregatius. Si es tracta d'una iniciativa única i en ella es dipositen totes les expectatives, podria ser que les pressions fossin excessives. En canvi, si es veu complementada per altres iniciatives, llavors podria acabar trobant amb més facilitat el seu espai.

A més a més, tant o més important, [algunes de les persones entrevistades també es preguntes sobre si hi ha o no un determinat model de participació darrera dels Pressupostos Participats](#). És a dir, si la dinàmica dels Pressupostos és la manifestació d'una idea més de fons sobre quines característiques haurien de tenir les relacions entre la ciutadania i els governants. En aquesta direcció, algunes veus consideren s'ha optat per un model que afavoreix una relació del tipus oferta-demanda, quan allò que caldria esperar dels ciutadans (que no dels clients) és que participin en la definició de les prioritats i no en la concreció dels projectes:

“Els ciutadans haurien d'entendre que participar no vol dir tenir els diners públics en una caixa que sigui seva, que no es tracta d'assignar-los a projectes concrets i fiscalitzar les intervencions. Participar és un tema d'interès públic i no de canalitzar les demandes de les associacions de veïns. El que han de fer és ajudar a prioritzar, no prendre les decisions de detall.” (tècnic/a municipal)

“El perill de tot plegat és que els Pressupostos Participats no estiguin propiciant la participació que necessitaríem i, d'aquesta manera, ho estiguin degradant tot.” (entitat veïnal)

De fet, davant d'aquestes consideracions, la major part dels entrevistats consideren que no existeix un marc més ampli on situar els Pressupostos

Participats. La conseqüència és que **no existeix el paraigües d'una política que els contextualitzi i els doti de sentit:**

“Falta definir una política de participació que els emmarqui i els situï. Una política que plantegi temes més genèrics com ara quin paper han de tenir les diferents entitats de la ciutat, com vol l'ajuntament relacionar-se amb la ciutadania, com es fa front als conflictes d'interessos, etc.” (membre associació)

“Falta saber què és exactament allò que l'ajuntament entén per participació i quan poder està disposat a cedir” (entitat veïnal)

Davant d'aquests dèficits, també algunes de les persones entrevistades defensen el model dels Pressupostos Participats. **Un model que, segons argumenten, serveix per dinamitzar els barris i per acostar la presa de decisions sobre temes concrets a les persones a títol individual.** Un model que, per tant, **es basa en la proximitat i en la capacitat de fer visibles i tangibles els impactes de la participació ciutadana.**

Per acabar en aquest apartat volíem apuntar un darrer motiu de debat que ens sembla molt rellevant per al futur de la política de participació ciutadana en l'ajuntament de Girona. Ens estem referint al fet que **el lideratge d'una política d'enfortiment democràtic que pot recaure en el propi ajuntament o deixar-se en mans de les entitats veïnals.** Davant aquest dilema, alguns consideren que la institució pública hauria de recuperar un major lideratge, mentre que d'altres - especialment algunes entitats veïnal- pensen que elles haurien d'assumir un major protagonisme. De com es decanti aquest debat, en pot dependrà en bona part el model de participació ciutadana a Girona.

2. LA DIMENSIÓ OPERATIVA: EL COM DELS PRESSUPOSTOS PARTICIPATS

En el punt anterior ens hem centrat en el perquè i el què dels Pressupostos Participats. Sempre des de l'òptica de les diferents persones entrevistades, per tant, ens hem fixat en el model que representen i en els resultats que aconsegueixen. En aquest segon apartat posarem el focus, en el com; en uns aspectes operatius que també han estat molt presents en els darrers debats sobre una eventual revisió dels Pressupostos Participats. Des de la perspectiva del com, doncs, s'obren molts interrogants que afecten a temes tan diversos com:

- La periodicitat
 - La manera de presentar, validar i prioritzar les propostes
 - L'execució i els seguiment de la implementació de les propostes
 - La quantitat de diners assignats
 - El moment de la votació
- etc.

El debat, per tant, pot ser molt ampli i dispers, de manera que ens ha semblat important trobar una manera sistemàtica d'abordar-lo. En aquest sentit, proposem fer-ho a través de les 5 fases que podria comportar l'elaboració d'un Pressupost Participat:

Fase 1. Informació i difusió del projecte

Fase 2. Construcció, selecció i presentació de les propostes

Fase 3. Validació de les propostes definitives

Fase 4. Votació

Fase 5. Execució, seguiment i avaluació

Abans d'entrar en cadascuna d'aquestes fases, però, volem recollir alguna impressió de caràcter més general sobre el conjunt del procés que acompanya al desplegament anual del Pressupost Participat a Girona. D'entrada, subratllar que **es tracta d'un procés que ha estat madurat i treballat, de manera que la seva qualitat tècnica no sol posar-se en dubte**. Ens referim a aspectes com les campanyes d'informació i difusió, a la plataforma que facilita la votació electrònica o al funcionament dels espais de seguiment.

En canvi, del conjunt de les entrevistes també se'n dedueix **un acord molt generalitzat sobre la necessitat de revisar el conjunt del procés**. Els arguments són diversos: a vegades es fixen en la necessitat de simplificar i agilitzar, de vegades posen l'èmfasi en la necessitat d'evitar els colls d'ampolla que inhibeixen la participació, i altre vegades destaquen l'excés de feina i dedicació que comporten. En paraules dels propis protagonistes:

“El procés és massa llarg, caldria retallar terminis. Ara tot s'allarga, es dilueix i els resultats no s'acaben de veure.” (ciutadania)

“Ara, si vols participar has d'anar a moltes reunions i estar molt pendent. Només els que s'hi dediquen molt tiren endavant els seus projectes.” (associació)

“Si vols que surti bé i que la gent participi, s'ha de treballar i treballar molt. Estar-hi molt a sobre i mirar de fer moltes coses per aconseguir que la gent s'acosti.” (entitat veïnal)

“El model actual, amb molt projectes i molt poc temps, suposa un problema per l'administració. La tramitació i l'execució ens dona molta feina i acaba interferint en les nostres tasques professionals.” (tècnic/a municipal).

2.1. Fase 1. Informació i difusió del projecte

Són els Pressupostos prou coneguts? Com es difonen i com podríem millorar-ne la difusió? A quins col·lectius arriben i a quins no? Com diversificar la informació i, per tant, com arribar a un volum major i més divers de ciutadans i ciutadanes? Quin és el lideratge polític i com es manifesta?

Davant aquesta bateria de preguntes, les persones entrevistades solen respondre tant **valorant la bona feina realitzada** per tal de millorar la informació i la difusió dels Pressupostos Participats com **constatant que finalment són poques les persones que s'hi interessin**. Semblaria, per tant, que aquests esforços són positius però que, alhora, no aconsegueixen superar la barrera del desinterès ciutadà. Un dels entrevistats ho expressava d'una manera molt crua:

“Em consta que molta gent els coneix, però els veuen com una tonteria i no es molesten ni en anar a votar.” (entitat veïnal)

En l'apartat següent reprendre'm algunes de les propostes per millorar aquesta situació, mentre que en termes més general ara només voldríem destacar 3 idees:

- En primer lloc, que la campanya d'informació i difusió és adequada i prou coneguda per la població, però que **no engresca suficientment a la ciutadania** com per cridar-la a participar. Com engrescar als ciutadans és un dels reptes dels Pressupostos Participats de Girona.
- En segon lloc, s'expressen **dubtes sobre si s'arriba a tots el públics** i, per tant, sobre la necessitat de revisar la campanya d'informació i difusió en termes de focalització, d'obrir-se a nous espais o de segmentar l'estratègia comunicativa per tal d'arribar a nou públics.
- I, en tercer lloc, ens trobem amb la paradoxa que, malgrat els esforços esmerçats durant els darrers anys en aquesta fase, **la tendència no és a guanyar població sinó més aviat a perdre'n**. És difícil captar noves persones interessades en els Pressupostos Participats, mentre que aquells que sí que eren actius manifesten cert cansament i, fins i tot, la

voluntat de desconnectar-se. No es tracta, però, d'un problema que es vinculi a dèficits específics d'aquesta fase sinó que es relaciona amb el model i l'evolució dels Pressupostos Participats en conjunt.

2.2. Fase 2. Construcció, selecció i presentació de les propostes

Qui fa les propostes i en quin àmbits? Són aportacions individuals o propostes col·lectives? Quina és la forma de fer-les arribar? Quin paper hi juguen els ciutadans a títol individual, les diferents entitats de la ciutat i els tècnics municipals? Sobre quins temes es poden realitzar les propostes? Quantitat de recursos? Quantitat i qualitat de les propostes?

En relació a aquesta segona fase, un debat recurrent és aquell que fa referència al tipus de proposta que es pot realitzar. Aquest és un aspecte que ja hem tractat anteriorment i no hi insistirem. Ens centrarem, en canvi, en [com s'articulen els veïns, les associacions de veïns i altres entitats comunitàries en el procés d'elaboració i presentació de les propostes](#). Una articulació que, segons el parer de moltes de les persones entrevistades, no funciona adequadament i, a més a més, genera certa "mala maror". Són dues les objeccions que es realitzen en relació a aquesta segona fase: orígens excessivament individuals i protagonisme desmesurat de les entitats veïnals.

- En primer lloc, ja ho havíem anticipat, es destaca com [la construcció de les propostes es vincula més a propostes individuals que a processos de co-producció col·lectiva](#). Avui és freqüent referir-se a la importància dels processos de col·laboració i dels espais de co-creació, però no sembla que els Pressupostos Participats siguin capaços de fer una aportació rellevant en aquesta direcció. Només excepcionalment els barris són capaços de generar processos amplis de debat, les assemblees vinculades als Pressupostos no funcionen i, en definitiva, les propostes o bé arriben com una demanda particular o bé formen part d'una agenda prèviament ja definida per una associació de veïns amb molts problemes per a representar i dinamitzar la comunitat.

- En segon lloc, també es considera que **les entitats veïnals, més que un paper dinamitzador i canalitzador, acaben monopolitzant el procés de selecció i presentació de les propostes**. No només la seva agenda és central a l'hora de fer les propostes sinó que tenen una influència decisiva sobre les possibilitats d'obrir-se pas de les propostes que puguin arribar dels propis veïns o, fins i tot, d'altres associacions no veïnals. De fet, un cop presentades les propostes, la votació per seleccionar-les queda restringida i només poden votar les entitats veïnals. Els veïns a títol individual tenen veu però no poden votar, mentre que les possibilitats d'intervenció de les associacions no veïnals depenen de que les entitats veïnals ho acceptin o no. En aquest context, les entitats veïnals assumeix un control que per algunes de les persones entrevistades resulta excessiu:

“No serveix de res fer cap proposta, doncs sempre es fa allò que vol l'associació de veïns. Ni se'ns escolta ni podem votar a les assemblees. Això és participació ciutadana?” (ciutadania)

“A les assemblees es descarten les nostres propostes sense cap explicació, simplement es descarten.” (ciutadania)

Davant d'aquestes acusacions, algunes entitats veïnals consideren que elles el que fan és defensar allò que realment són els Pressupostos Participats. Una essència que alguns actors voldrien distorsionar i de qual elles en serien els garants:

“El plantejament dels Pressupostos Participats és que els barris canalitzin els projectes que tenen el recolzament dels veïns. El problema arriba quan algunes associacions o alguns ciutadans ho entenen malament i presenten projectes que no responen a l'esperit dels Pressupostos Participats.” (entitat veïnal)

2.3. Fase 3. Validació de les propostes definitives

Com es validen les propostes? Com les valoren els tècnics municipals? Com s'acaba decidint quines seran les propostes que es sotmetran a votació? Es tracta d'un procés ràpid i executiu o s'aborda amb major lentitud i capacitat de debat? Quina ha de ser la durada, el calendari del conjunt del procés?

Aquesta tercera fase, sovint percebuda com un tràmit tècnic i administratiu, **desperta més controvèrsies i conflictes dels que podíem preveure**. Un cop es seleccionen les propostes en el marc de les assemblees de barri, aquestes es traslladen a l'ajuntament per tal d'obtenir la validació tècnica i administrativa que les convertirà (o no) en propostes definitives i, per tant, habilitades per passar a la següent fase de votació. En aquesta feina de filtratge apareixen tensions importants, que hem resumit en tres punts:

- En primer lloc, es considera que **la fragmentació de les propostes genera un volum excessiu de projecte a valorar tècnicament**. El resultat és una acumulació de feina i un retard en les respostes. Aquesta lentitud és objecte de crítiques per part de la ciutadania i de les entitats, mentre que les tècniques municipals critiquen tant proliferació de petits projectes sense massa sentit com la interferència pertorbadora que suposen per la seva feina. Des d'aquesta perspectiva professional, caldria fer una selecció prèvia, de manera que arribessin menys projectes i més competitius a aquesta tercera fase.
- En segon lloc, algunes de les persones entrevistades -ciutadans a títol individual i entitats de la comunitat- obvien el número excessiu de projectes i posen l'accent en la **manca de predisposició d'uns professionals municipals que s'amagarien darrera els tràmits burocràtics**. Des d'aquesta perspectiva, s'acusa a l'estructura tècnica de manca de col·laboració quan, en realitat, alguns consideren que les seves validacions podrien ser fins i tot sobreres, doncs haurien de limitar-se a fer allò que decideix la ciutadania i evitar posar-hi cap tipus de trava. Usant els termes d'una de les entrevistes:

“En aquest tema tenim una mala experiència ... ho fan (els tècnics municipals) sense ganes, posen pals a les rodes. Fan el que volen, no el que demanem la ciutadania” (associació veïnal)

- Finalment, des d'una perspectiva contrària a l'anterior, **els professionals afirmen que en aquest procés de validació pateixen pressions que consideren excessives**. D'una banda, les pressions vinculades a validar un nombre exagerat de petits projectes en un temps rècord, i sense poder deixar les seves tasques i responsabilitats ordinàries. D'altra banda, les pressions que s'exerceix sobre ells per tal que responguin afirmativament a les demandes ciutadanes. No ho expressen exactament en aquests termes, però sembla imposar-se aquella idea segons la qual la ciutadania sempre té raó i, per tant, les respostes negatives són difícils d'acceptar. O directament inacceptables. En la tendència cap a la ja esmentada clientelització de les relacions entre els veïns i els polítics, sembla que es creen aliances que pressionen sobre unes decisions que haurien de ser exclusivament tècniques. Els veïns no accepten fàcilment un no, mentre que els polítics els hi donen suport i pressionen sobre els tècnics perquè aquests es pronunciïn afirmativament. A nivell intern, els professionals viuen aquesta situació amb molta tensió i desassossec:

“Les demandes del veïns venen de la ma dels polítics, que ens sobrecarreguen i ens pressionen; ens demanen que canviem el sentit del nostre informe o ens donen a entendre que això s'haurà de fer sí o sí. Al final s'aproven partides de Pressupostos Participats que hem informat negativament.” (tècnic/a municipal).

Com hem vist, es detecten problemes i, sobretot, conflictes en aquesta tercera fase. Tot plegat afecta negativament el desenvolupament dels Pressupostos Participats. Per uns, la burocràcia s'imposa a la democràcia; mentre que pels altres, les demandes particulars distorsionen la seva feina com a servidors públics. Resumir les tensions en aquesta darrera frase segur que és una simplificació excessiva, però recull tant les insatisfaccions de la ciutadania com

la reacció negativa d'almenys bona part de les estructures professionals de l'ajuntament.

2.4. Fase 4. Votació

Qui vota i en quin percentatge? Com funciona el sistema de votació? Quina satisfacció / insatisfacció genera tot plegat? Participació ampla, diversa i inclusiva? Joves, estrangers, altres col·lectius?

Sobre aquesta fase de votació, com ja hem comentat anteriorment, el primer que destaquen els entrevistats són [els baixos índexs de participació assolits](#). No es critica en cap cas la mala organització de les votacions -tot i que algunes persones proposen recuperar la possibilitat del vot presencial- sinó que es reconeixen problemes en dos nivells:

- D'una banda, [la incapacitat del propis Pressupostos Participats a l'hora de promoure la participació a través del vot](#). Aquesta incapacitat rau en el baix interès que desperten en la major part de la població, alhora que aquells que sí hi estarien interessat consideren que la mecànica del procés buida de contingut el moment de la votació. Les propostes arriben ja molt seleccionades i sense competència entre elles, de manera que votar-les o deixar-les de votar no implicarà res diferent. Sovint les diferents alternatives ja cobreixen tot el pressupost disponible, de manera que l'elecció és només una ficció. Tal com ho expressava una de les persones entrevistades, ["no hi ha opcions reals a l'hora de votar"](#). Així doncs, aquells que segueixen i s'involucren en els Pressupostos Participats saben que aquesta fase de la votació no és rellevant; ni és el moment en el que es prenen les decisions ni serveix de veritat per escollir entre alternatives. Un pur ritual que, a més a més, no surt massa galdós en termes de participació.
- D'altra banda, més enllà de les pròpies dinàmiques participatives generades pel Pressupost Participats, la majoria dels entrevistats també fan [referència a aspectes més generals de cultura política](#). Així, per

entendre i explicar els baixos índex de participació aconseguits en les votacions invoquen una ciutadania creixentment individualista, les dificultats per involucrar al conjunt de la població en els afers col·lectius o la pròpia desconfiança entre la ciutadania i les seves institucions de govern. L'educació cívica i democràtica, tal com es repeteixen en nombroses entrevistes, encara té molta feina per endavant

2.5. Fase 5. Execució, seguiment i avaluació

Grau de compliment? Mecanismes de seguiment? Visibilitat dels resultats assolits? Percepció de la ciutadania en relació a l'impacte efectiu dels Pressupostos Participats?

Finalment, un cop votades les propostes i decidides les actuacions, la darrera fase consisteix en executar-les. Aquesta fase és fonamental, doncs **és el moment on es veu realment com les decisions de la ciutadania es duen a la pràctica, com les promeses de participació es fan reals i tangibles**. A més, sobretot en un model que prima les petites intervencions sobre aspectes físics dels barris, s'espera que l'execució sigui immediata i visible en el curt termini. Una part dels entrevistats valoren precisament un model de participació que respon de manera concreta i immediata a les demandes de la ciutadania.

Tanmateix, **una de les crítiques més freqüents entre les entitats i els veïns fa referència a la lentitud en l'execució**. No aconsegueixen entendre perquè els projectes es demoren tant en el temps i, a més, mostren en seu enuig al veure com allò que hauria de ser el valor dels Pressupostos Participats -concreció i visibilitat immediata- es dilueix en el temps:

“Estem contents amb els resultats, però la lentitud en l'execució dels projectes és un problema. La gent se n'oblida i, al final, encara que no sigui veritat, li sembla que els Pressupostos no han servit per res. Es fan coses bones, però es tarda massa.”

La ciutadania acusa a l'ajuntament de perdre's en els circuits burocràtics i de no assumir els compromisos adquirits amb decisió, mentre que des de les posicions tècniques es considera que els ciutadans desconeixen els tràmits i els procediments que garanteixen el bon ús dels recursos públics. [El clàssic debat entre l'agilitat i la seguretat](#) que, en tot cas, afecta al conjunt de l'administració pública.

Sigui com sigui, semblaria que els tempos ciutadans i els tempos administratius porten ritmes diferents i això és font de problemes i frustracions. De fet, davant d'aquesta tensió un/a representant política considerava que l'ajuntament ha d'optar o bé per assumir i explicar que no pot fer-ho tot o bé dedicar més temps i més recursos a l'execució dels projectes”.

D'altra banda, [també es considera important que la pròpia ciutadania pugui fer tasques de seguiment i control durant el procés d'execució de les seves propostes](#). Existeixen, de fet, comissions de seguiment establertes per fer aquesta feina, tot i que sovint es considera que la capacitat de control que hi poden exercir no és suficient. Tal com un expressa una de les persones entrevistades:

“Voldríem participar en el seguiment i en el control de l'execució de las actuacions, que els tècnics parlin amb nosaltres i sapiguem sempre com s'estan fent les coses.” (entitat veïnal)

Tanmateix, aquesta vocació de seguiment i control es contestada per uns professionals que veurien amb cert desconcert com una part de la ciutadania vol assumir el control dels recursos i les accions públiques. Consideren que aquesta és una tasca tècnica i administrativa. Més i tot, una responsabilitat que no poden delegar en comissions ciutadanes. Usant els seus termes:

“Les associacions de veïns es pensen que són les seves obres, volen seguir-les i controlar-les com si fossin les obres de casa seva.” (tècnic/a municipal)

Tanquem doncs aquesta darrera fase recordant la seva importància, ja que és la que ens permet valorar fins a quin punt els Pressupostos Participats satisfan les seves promeses inicials. De nou ens trobem tant en la confluència de dues promeses diferents i en ambdós casos amb resultats no del tot satisfactoris:

- Per aquells que han entès que l'objectiu dels Pressupostos Participat és propiciar el finançament d'intervencions concretes de millora, sobretot urbanística, en el barri, la lentitud és exasperant i dilueix els resultats.
- Per aquells altres que segueixen pensant que els Pressupostos Participats haurien de contribuir a la transformació de la ciutat i dels barris de Girona, aquesta dinàmica de petites intervencions que es projecten en el temps tampoc satisfà les seves expectatives.

I, més enllà de les expectatives i les frustracions, el seguiment de l'execució dels Pressupostos Participats obra [un debat on es contraposen els interessos dels particulars amb les responsabilitats públiques de les institucions](#). Un debat que potser hauríem de superar a través de formes de coresponsabilitat però que, escoltant a les persones entrevistades, encara estem lluny d'abordar.

3. PLUJA D'IDEES PER IDENTIFICAR PROPOSTES DE CANVI

En aquest tercer apartat [no pretenem fer cap proposta concreta de canvi pels Pressupostos Participats de la ciutat de Girona](#), entre d'altres raons perquè aquest document només vol servir com a punt de partida per un posterior debat. Únicament després d'aquest debat podrem plantejar mesures de millora o estratègies de canvi.

Tanmateix, durant les entrevistes hem anat recollint idees i propostes que no podíem deixar de plasmar en aquest informe. No són propostes treballades ni desenvolupades, només apunts que han anat sorgint en les múltiples converses que han servit per nodrir aquest document. Tindrem temps de concretar-les, mentre que ara ens limitem a recollir-les en format de pluja d'idees; és a dir, com un llistat -ric i divers- proporcionat per un conjunt de persones coneixedores dels Pressupostos Participats de la ciutat i interessades en la seva millora de futur.

Només per facilitar-ne la lectura, hem ordenat aquesta pluja d'idees a partir de tres epígrafs: en el primer recollim una consideració preliminar sobre la necessitat d'apostar de veritat per una política local d'enfortiment democràtic, en el segon apuntem algunes idees al voltant del model de Pressupostos Participats, i en el tercer presentem algunes propostes de caràcter tan substantiu com operatiu.

3.1. Pacte Local per la qualitat democràtica

Abans de fer res, molts entrevistats consideren que seria [imprescindible que el compromís del consistori amb la millora de la qualitat democràtica i amb la participació ciutadana fos clar i s'expressés des del més íntim convenciment](#):

“Creure’s de veritat la participació es bàsic, i això vol dir com a mínim escoltar a la ciutadania, respectar les seves opinions i complir amb els compromisos adquirits a través de la participació.” (representant polític municipal)

En aquest sentit, algunes de les persones entrevistades pensen que, ja en els seus orígens, els Pressupostos Participats “van arribat marcats per cert tacticisme polític”. Aquesta circumstància, de ser certa, hauria estat un llast pel seu desenvolupament.

Sigui com sigui, semblaria que per iniciar un procés de reformulació dels Pressupostos Participats caldria començar renovant i fent explícit aquest compromís, mostrant que de veritat s’aposta per la participació ciutadana. Un compromís i un convenciment que ha de liderar l’equip de govern però que ha de venir recolzat per un ampli suport dels partits polítics de l’oposició. [La democràcia, i amb ella la participació ciutadana, no poden ser un espai de confrontació electorals sinó que han d’impulsar-se des d’un ampli acord.](#) Sense aquesta premissa, serà difícil abordar amb èxit iniciatives destinades a enfortir la participació ciutadana i la democràcia municipal. Alguna de les persones entrevistades invoca la necessitat d’un “pacte local” sobre aquest tema.

Aquest compromís, a més a més, ha de materialitzar-se en una aposta per promoure un debat públic de qualitat i per afavorir la dinamització de la ciutadania i les seves entitats. Una aposta que, tanmateix, ha de saber expressar amb claredat quines són les oportunitats i els límits de la pròpia participació ciutadana. O, per dir-ho d’una altra manera, [com encaixarà la participació ciutadana amb les institucions de la democràcia representativa.](#) Si aquests aspectes no es tenen prou clars, s’està -usant una expressió recollida entre els entrevistats- obrint un meló que després tindrem dificultats per empassar-nos. En opinió d’alguna de les persones entrevistades, això és precisament el que ha passat amb els pressupostos participatius: s’ha obert un meló sense estar preparats per digerir-lo, i el resultat ha estat certa sensació d’indigestió.

Creure en la participació i reconèixer tant els seus potencials com els seus límits són aquelles premisses imprescindibles per construir una política local de participació ciutadana sòlida i coherent. Sense ella, les iniciatives participatives -com els Pressupostos- queden aïllades, desconnectades i, finalment, no són capaces de satisfer unes promeses que les desborden. És doncs en el marc d'una política d'enfortiment democràtic on podem definir el model de Pressupostos Participats.

3.2. Definir el model de Pressupostos Participats

D'entrada, com ja hem esmentat anteriorment, són freqüents les opinions que consideren **imprescindible revisar i redefinir el model de Pressupostos Participats**: revisar per millorar disfuncions i redefinir per superar algunes de les contradiccions internes que el caracteritzen. Fins i tot algunes de les persones entrevistades proposen parar les màquines del Pressupostos Participat i donar-nos 1 o 2 anys de reflexió i debat destinats a fer-ne una profunda revisió.

En aquests procés de revisió apareixen dues estratègies: clarificar o flexibilitzar

- D'una banda, davant la quantitat de dilemes que hem anat identificant en les pàgines anteriors (intervenció puntual-projecte transformador, agregativa-deliberativa, barri-ciutat, ciutadans-entitats, etc.), **una opció és clarificar; és a dir, optar amb claredat per un model que esculli entre alguna de les alternatives**. Òbviament, aquesta estratègia clarificadora generarà cert conflicte, ja que cada part dels binomis tenen defensors i detractors. Optar sempre implicarà que alguns se sentiran satisfets i altres decebutos.
- D'altra banda, **l'estratègia de flexibilitzar** estaria destinada a ubicar models diferents sota el mateix paraigües dels Pressupostos Participats. **Una eina, dos models**. Alguns dels entrevistats, parlant des de la lògica del barri ens comentaven:

“Ha de ser l’ajuntament qui s’adapti als barris, no al revés. Cada barri hauria de poder triar quin tipus de projectes vol finançar i com gestiona els seus recursos.” (entitat veïnal)

“Potser l’error és buscar una fórmula que funcioni arreu.”
(representat polític)

Aquesta aposta per un model híbrid podria evitar entrar en una clarificació que comporta guanyadors i perdedors, però també podria intensificar el desconcert sobre el propi model dels Pressupostos Participats. Flexibilitzar pot resultar pragmàtic, però també pot facilitar que cada actor instrumentalitzi l’eina participativa en funció dels seus interessos i, d’aquesta manera, debilitar l’aposta conjunta per l’enfortiment democràtic i la participació ciutadana.

Més enllà de la necessitat i la dificultat -expressada per moltes de les persones entrevistades- de consensuar i pactar un model de futur, el dilema conceptual es podria sintetitzar en si optem per *una eina, dos models* (estratègia flexibilitzadora) o si preferim *un model, diverses eines*:

- ***Una eina, dos models.*** Amb aquesta expressió volem resumir aquella opció que pretén mantenir en el centre l’eina -el Pressupost Participat- i fer-hi encaixar en el seu interior dos models. L’eina donaria cobertura a una participació orientada tant a promoure un debat públic sobre projectes de ciutat com a propiciar les assemblees i les votacions que, des dels barris, validen les petites intervencions de millora.
- ***Un model, diverses eines.*** Des d’aquest segon punt de vista s’instaria a l’ajuntament a definir un model integral de participació i enfortiment democràtic pel conjunt de la ciutat i, sota el paraigües d’aquest model, el Pressupost Participat seria una eina més entre el conjunt d’eines (consultes, processos deliberatius, espais formals de participació, experiències de co-creació, dinamització i enfortiment de les entitats socials, etc.) que articulen el model.

3.3. Incidir sobre aspectes substantius i operatius concrets

Al marge de les consideracions més estratègiques dels apartats anteriors, durant les entrevistes realitzades hem pogut recollir un seguit de propostes de canvi i millora. Algunes es reiteren, mentre d'altres es manifesten en direccions oposades. En general, però, constatem que la majoria de les persones entrevistades tenen idees puntuals destinades a propiciar millores concretes, mentre els costa més articular una proposta alternativa global als Pressupostos Participats. Fins i tot aquelles persones més crítiques troben dificultats a l'hora de proposar una alternativa. Aquesta és també una constatació rellevant i que caldrà tenir en compte a l'hora d'organitzar un eventual debat sobre el futur dels Pressupostos Participats.

Sigui com sigui, tot plegat provoca que el recull de suggerències de canvi acabi conformant un llistat poc coherent d'idees que tenen un elevat interès, però que també caldrà emmarcar -com veiem en els apartats anteriors- sota el paraigües d'un model que les integri i les doti de sentit. Com que el debat sobre aquest model participatiu encara no s'ha donat, en aquest apartat ens limitem a llistar aportacions sense cap voluntat de construir encara una proposta. Per fer-ho, hem intentat, això sí, agrupar-les sota diferents ítems.

i. Per combatre la baixa participació

En primer lloc, per combatre la baixa participació apareixen un seguit d'invocacions genèriques a actuacions que hauria d'emprendre l'ajuntament per tal d'estimular la participació ciutadana. Com és fàcil anticipar, no existeixen receptes màgiques i les propostes tenen un aire molt genèric:

- Fer-la atractiva i engrescadora.
- Fer-la simple i de resposta immediata (les bústia queixes com a referència).
- Fer-la amb incentius (s'utilitza l'exemple de la deixalleria i les taxes municipals).
- Fer-la adaptada a diferents públics.

En segon lloc, també es fan referències al paper de les entitats com a dinamitzadores de la participació ciutadana. En aquest cas, les propostes passen sobretot per reconèixer que aquestes entitats tenen un paper i una posició molt important, però que han de treballar molt -porta a porta, encartaments, activitats, reunions, etc.- per aconseguir el resultat d'una millora en la participació ciutadana. En paraules d'una de les persones entrevistades, “ningú et regala la participació, has de treballar molt, anar-la a buscar”

ii. Per millorar la deliberació pública

Aquest és un objectiu més sofisticat que el de la simple participació, que sembla valorar-se sobretot en termes numèrics. Tanmateix, com hem vist, són moltes les veus que reclamen la necessitat de fomentar un debat públic de qualitat; un debat que eviti convertir la participació tant en el trasllat de demandes particulars com d'agendes ja molt predeterminades a l'ajuntament.

La manera d'aconseguir-ho tampoc és molt clara, de manera que tan sols hem recollit idees genèriques que tracen els camins més que propostes concretes. Apareixen, doncs, aportacions del tipus:

- Dedicar més temps a espais de debat com les assemblees o, també, a la pròpia construcció col·lectiva de les propostes que més tard hauran de ser sotmeses a votació. En algun cas s'ha citat la idea de promoure pràctiques de “slow-participation”.
- Es reclamen més espais de trobada que afavoreixen les relacions i els intercanvis
- I també més capacitat de fer funcionar aquests espais i aquests temps d'intercanvi. En aquest sentit es reclamen metodologies de diàleg, co-producció o participació que ajudin a vehicular uns debats que no flueixen de manera espontània.

iii. Per afavorir una participació més diversa d'agents socials i comunitaris:

En tercer lloc, són freqüents les crítiques no només al nombre limitat de participants sinó també al fet que “aquests sempre són els mateixos i no són

prou representatius de la diversitats que trobem en els barris i en la ciutat". A partir d'aquesta valoració, algunes de les persones entrevistades proposen treballar per incorporar nous actors als Pressupostos Participats. També en aquest terrenys ens trobem amb idees molt generalistes:

- Incorporar un ventall més divers d'entitats, entre les que s'esmenten les ambientals, les educatives, les que es dediquen a la cohesió social, les comercials, etc.
- Treballar per millorar la representativitat de les entitats veïnals, que en la seva forma actual no sempre expressen prou la realitat dels seus barris.
- I també repensar el paper dels ciutadans a títol individual en els Pressupostos Participats, probablement movent-nos cap a un punt d'equilibri entre dues demandes que poden ser contradictòries: promoure que el ciutadà particular es senti protagonista dels Pressupostos Participats i, alhora, evitar que es utilitzi només per vehicular les seves demandes particulars.
- Finalment, de manera més concreta, hem recollit també algunes opinions que serien partidàries de moure'ns de les assemblees de barri (massa homogènies) cap a uns consell de barri més diversos, més plurals i de major abast territorial.

iv. Sobre el lideratge del procés participatiu

Ja hem abordat aquest tema anteriorment, de manera que ara ens limitarem a recordar l'existència d'un debat entre dues grans posicions:

- D'una banda aquells que veuen els Pressupostos Participats com una eina per apoderar a la societat civil i on, per tant, el lideratge i el protagonisme hauria de recaure en les entitats que la representen. Després podem discutir si han de ser només les entitats veïnals dels barris o si hem d'incorporar-ne d'altres, però el rellevant és entendre el Pressupostos Participats com una forma de cedir poder de manera efectiva.
- Per altres, en canvi, el Pressupost és una responsabilitat d'uns representats polítics que el poden posar a debat, però que no poden

cedir-ne ni el lideratge ni el poder. Des d'aquesta perspectiva, l'ajuntament hauria de recuperar un major control i entendre que discutir els pressupostos no implica "traslladar els diners a la caixa de les entitats veïnals".

v. **Sobre la millora d'aspectes operatius**

Finalment, sense ànim de ser exhaustius, moltes de les persones entrevistades voldrien incidir en alguns aspectes operatius lligats al funcionament dels Pressupostos Participats. En aquest àmbit és on apareixen amb més freqüents propostes que es contradiuen, però on també trobem l'expressió d'algunes insatisfaccions. Llistem algunes de les propostes recollides:

- Recuperar les votacions presencials
- Donar un número de registre com a ciutadà - participant
- Passar d'un model anual a una versió bianual
- Modificar la forma de presentar els projectes, amb avals que evitin que siguin demandes particulars.
- Flexibilitzar l'ús del recursos: acumular-los per altres anys, compartir-los amb altres barris, dedicar-los a temes diversos, etc.
- Esglaonar els processos que es fan als diferents barris per evitar el col·lapse de l'ajuntament a l'hora de fer les valoracions tècniques
- Eliminar els filtres a les propostes ciutadanes que ara exerceixen les associacions de veïns.
- Millorar la difusió usant espais i canals ja existents i que poden fer d'altaveus.
- etcètera

4. ORGANITZANT UN DEBAT SOBRE EL FUTUR DELS PRESSUPOSTOS PARTICIPATS

Un cop recollida tota la informació i totes les valoracions realitzades a les entrevistes, sembla inevitable encetar un procés de debat que, alhora, culmini en una revisió i/o substitució dels Pressupostos Participats.

No és l'objectiu d'aquest informe realitzar cap proposta específica en aquest sentit, sinó més aviat -recordant els propòsits exposats a l'inici- recollir les inquietuds expressades des de diferents punts de vista, ordenar-les d'una manera el més coherent possible i, a partir d'aquí, identificar els temes que poden articular un debat sobre el futur dels Pressupostos Participats.

En aquest sentit, considerem que aquest debat resulta imprescindible i que podria organitzar-se seguint els diferents punts presentats en aquest informe. De fet, pensem que aquest debat hauria d'organitzar-se en tres nivells diferents, els quals també haurien de respectar un ordre cronològic:

- En primer lloc, un debat polític que eventualment hauria de culminar en un Pacte Local sobre el model de participació ciutadana (o, si es prefereix, d'enfortiment democràtic) que es vol promoure des de l'ajuntament i sota el paraigües del qual haurem de situar l'eina dels Pressupostos Participats.
- En segon lloc, ja situat sota el marc d'una política de participació que doti de sentit als Pressupostos Participats, caldrà abordar alguns dels debats substantius que hem presentat en aquest document.
- Finalment, en tercer lloc, només un cop hem clarificat el perquè i el què dels Pressupostos Participats estarem en condicions d'entrar en el com; és a dir, de discutir els aspectes operatius i de funcionament que definiran el futur dels Pressupostos Participats a Girona.

Considerem rellevant respectar aquest ordre, ja que sembla complicat discutir sobre si el Pressupost Participat ha de ser, per exemple, anual o bianual, si abans no tenim clar si vol adreçar-se a intervencions puntuals o a projectes transformadors. De la mateixa manera que el debat entre intervencions i projectes només té sentit en el marc d'una política de participació que fixi objectius i atorgui un paper o un altre als Pressupostos Participats.